

Fritak fra taushetsplikt – vanlige begrep

Forvaltningsmessig taushetsplikt

Etter forvaltningsloven § 13 gjelder taushetsplikten for alle som «utfører tjeneste eller arbeid» for et forvaltningsorgan. Også de som er underlagt en strengere taushetsplikt på et forvaltningsområde, som for eksempel etter barnevernsloven, har forvaltningsmessig taushetsplikt.

Hvem har krav på taushet etter forvaltningsloven § 13

Som regel vil dette være alle personer vitnet (den som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan) skal forklare seg om i avhør/retten. For eksempel i saker hvor vitnet skal forklare seg om både foreldre og barn vil samtlige involverte ha krav på taushet.

Samtykke

Personer som har krav på taushet kan gi samtykke til at offentlig ansatte fritas fra taushetsplikten, slik at vitnene kan uttale seg i avhør/retten om et konkret forhold. Et samtykke må som hovedregel bli forsøkt innhentet fra samtlige personer som vitnet skal forklare seg om.

Når det gjelder samtykke for opplysninger som gjelder barn er utgangspunktet at det er de med foreldreansvar som kan samtykke til fritak fra taushetsplikt på vegne av barna. Se likevel nærmere under *Setteverge* for mer informasjon om de situasjoner der det må oppnevnes setteverge.

Et konkret eksempel kan være en situasjon hvor foreldrene er mistenkt og barn er fornærmet. I en slik sak er utgangspunktet at det må innhentes samtykke fra foreldrene i saken for opplysninger som gjelder foreldrene, og samtykke fra setteverge for opplysninger som gjelder barnet. Det er ikke nødvendig å innhente samtykke fra foreldre i de tilfeller der dette vil være uforenlig med pågående etterforskning eller straffesak", jf. uttale frå Sivilombudet.

Setteverge

Alle under 18 år er etter norsk lov umyndige og skal ha en verge. Som hovedregel er det foreldrene som er verge for barnet. Noen ganger er det slik at barns og foreldres interesser kan komme i konflikt. Dersom foreldre f.eks. er mistenkte for å ha gjort straffbare handlinger mot barna sine, kommer ofte barns og foreldres interesser i konflikt. Da skal det oppnevnes en midlertidig setteverge som skal ivareta barnets interesser i forbindelse med straffesaken. Settevergen har mandat til å kunne gi et samtykke for fritak for taushetsplikt for opplysninger som gjelder barnet. Som hovedregel skal settevergen spørres om å gi samtykke til fritak fra taushetsplikt for opplysninger som gjelder barnet.

Profesjonsbasert taushetsplikt - helsepersonell

Noen grupper helsepersonell (leger, psykologer, apotekere, jordmødre og sykepleiere) er etter straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22- 5 gitt et bevisforbud, ved at retten og påtale ikke kan ta imot deres bevis (vitneførsel, dokumenter etc.), med mindre den som har krav på hemmelighet samtykker. Forbudet etter straffeprosessloven faller bort når forklaringen trengs for å forebygge at noen uskyldig blir straffet. Statsforvalteren kan **ikke** gi fritak fra bevisforbudet for personer som har en slik stilling. For at leger, psykologer, apotekere, jordmødre og sykepleiere skal kunne forklare seg **må** det foreligge samtykke fra personen som har krav på taushet.

Hvor det er gitt opplysninger til leger, psykologer, apotekere, jordmødre og sykepleiere, og hvor taushetsbelagte opplysningene er videreformidlet til deres underordnede og medhjelpere, så vil også de underordnede og medhjelperne være underlagt bevisforbudet for disse opplysningene.

Når det gjelder andre grupper helsepersonell har de vitneplikt etter straffeprosessloven, for disse gruppene må det imidlertid søkes om fritak fra forvaltningsmessig taushetsplikt dersom samtykke ikke foreligger.

[Den profesjonsbaserte taushetsplikten er knyttet til det yrket eller den bestemte rollen en person har. Slik taushetsplikt kan gjelde ved siden av den forvaltningsmessige taushetsplikten. For eksempel har «*helsepersonell*», taushetsplikt etter helsepersonelloven, men de vil ofte også ha taushetsplikt etter forvaltningsloven dersom de utfører arbeid eller tjeneste for et forvaltningsorgan. Statsforvalteren har delegert kompetanse til å behandle søknader om fritak fra forvaltningsmessig taushetsplikt.]